

Julian Auleytner

**Projekt
Narodowego Planu Walki z Ubóstwem na lata 2008 – 2011 w świetle zasady
pomocniczości**

Żaden polski rząd po 1989r. nie zajmował się serio problemem ubóstwa. Rozwiązania prawne w zakresie pomocy społecznej, zmieniane co roku, należy traktować jako wycinkowe i nie podejmujące całościowo tytułowego problemu. Metody walki z ubóstwem nie mogą opierać się wyłącznie na pomocy społecznej, która dostarcza świadczeń pieniężnych. Rzecz idzie o szeroką integrację społeczną, inkluzję w obszarach rynku pracy, ubezpieczeń społecznych, zdrowia i edukacji.

Zbliżająca się recesja uświadamia nam ważność problematyki UBÓSTWA, które doświadczy gospodarstwa domowe.

Ubóstwo powoduje wiele ujemnych efektów społecznych. Doświadczający ubóstwa mają problemy z dostępem do świadczeń zdrowotnych, oświaty, mieszkania, dóbr kultury. Ubóstwo wiąże się z alkoholizmem i przestępczością. Grupy ludzi dotkniętych ubóstwem są wypychane na peryferie układu społecznego. Niektórzy mimo to widzą korzyści z ubóstwa (tania siła robocza, możliwość zużycia przez ubogich starej odzieży, obuwia czy żywności itp.)

Ubóstwo godzi w godność osoby ludzkiej, wartość, która została wpisana do polskiej Konstytucji i która do dziś nie posiada planu asekuracji! Godność człowieka jest naruszana, gdy jest ubogi – takie tezy znajdujemy w encyklikach społecznych Jana Pawła II (*Laborem exercens*, *Sollicitudo rei socialis*), które to dokumenty, choć stanowią program i testament Papieża zarazem, to pozostają zapomniane przez polityków.

Ubóstwo ma różne oblicza, dotyka różnych grup wiekowych i wymaga zróżnicowanych działań.

Jest małą znaną sprawą fakt, iż europejska statystyka wskazuje **Polskę i Litwę jako kraje wymieniane na pierwszym miejscu w UE pod względem liczby obywateli żyjących w ubóstwie**. Sytuacja od lat się nie zmienia.

Komisja Europejska w grudniu 2007 proklamowała rok 2010 jako rok walki z ubóstwem we wszystkich krajach Wspólnoty. Będzie to Europejski Rok Zwalczania Ubóstwa i Wykluczenia Społecznego.

„Walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym należy do głównych celów UE, a nasze wspólne podejście jest ważnym narzędziem do prowadzenia i wspierania działania w państwach członkowskich. Europejski Rok wzmocni wspólne działania poprzez zwiększenie

wiedzy społeczeństwa na temat przejawów ubóstwa, z którym na co dzień boryka się tak wielu Europejczyków."¹

78 milionów obywateli w UE – lub 16 % ludności – jest obecnie zagrożone ubóstwem.

Zamierzeniem Europejskiego Roku 2010 jest dotarcie do obywateli UE i ogółu podmiotów publicznych, społecznych i gospodarczych. Jego cztery szczegółowe cele są następujące:

- **Uznanie praw osób dotkniętych ubóstwem i wykluczeniem społecznym do godnego życia i pełnego uczestnictwa w życiu społecznym;**
- Zwiększanie odpowiedzialności społecznej za politykę integracji społecznej, kładąc nacisk na indywidualną odpowiedzialność za walkę z ubóstwem i marginalizacją;
- Tworzenie bardziej spójnego społeczeństwa, w którym nikt nie wątpi w korzyści płynące dla ogółu z eliminacji ubóstwa;
- Zaangażowanie ze strony wszystkich podmiotów, ponieważ prawdziwy postęp wymaga długoterminowego wysiłku podjętego na wszystkich poziomach rządzenia.

Dobre praktyki europejskie – casus Irlandii

Aktualnie najwięcej doświadczeń w UE w walce z ubóstwem posiada Irlandia, która w latach 1997 - 2007 realizowała swój narodowy program naceLOWany na likwidację tego problemu, a obecnie weszła w kolejną dziesięćlatkę z podobnym tematem, ale i doświadczeniami w zwalczaniu biedy. Kraj ten, być może z tego powodu, awansował do ścisłej czołówki państw najwyżej rozwiniętych (w rankingu UNDP).

Irlandia stworzyła w UE ponadnarodową **sieć walki z ubóstwem**, do której należą także Węgry, Bułgaria, Hiszpania, Holandia, Norwegia. Irlandia kończy w tych miesiącach na zamówienie Komisji Europejskiej projekt standardów minimum socjalnego dla UE, w czym pomagały Węgry, Bułgaria i Finlandia.

Irlandia interesuje nas także jako kraj z ponad 4 mln ludnością. Wieloletnie działania tego kraju przeciw ubóstwu mogą być praktykowane u nas na poziomie województw o podobnej liczbie mieszkańców. Łatwiej jest bowiem podejmować i realizować zadania w skali regionu o liczebności 3-4 mln mieszkańców niż 38 mln kraju.

Warto zauważyć, że programy walki z ubóstwem mają również kraje na innych kontynentach. Przykładem może być Republika Cabo Verde u zachodnich wybrzeży Afryki.

Polska i nowe wyzwania

¹ Vladimír Špidla, komisarz ds. zatrudnienia i spraw społecznych:
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/1905&format=HTML&aged=0&language=PL&guiLanguage=en>

Polska również prowadzi od lat badania biedy, ale nie są one tak kompleksowe jak w innych krajach. Nie analizuje się u nas biedy pod kątem dostępu do zdrowia lub edukacji czy mieszkania, natomiast spotykamy głównie dane dotyczące pomocy socjalnej, bezrobocia i zasiłków socjalnych. Podstawowy wysiłek wkładano od lat w obliczanie minimum socjalnego, które nie daje odpowiedzi na problemy rodzin wielodzietnych od 4 wzwyż. Nie mamy bowiem danych o typach gospodarstw domowych, znajdujących się w biedzie, mimo informatyzacji rynku pracy i pomocy społecznej!!!! Nie potrafimy zewidencjonować bezdomnych, ani przygotować dla nich programu inkluzji socjalnej, mimo wykształcenia ponad 100tys. pracowników socjalnych. Podstawowa słabość polityki społecznej polega na braku wdrożeń wniosków wynikających z badań.

Polska polityka prorodzinna poszczególnych rządów nie posiadała skutecznych narzędzi do walki z ubóstwem. W rezultacie mamy w naszym systemie opieki społecznej beneficjentów świadczeń socjalnych o kilkunastoletnim stażu!!! Odmawiają oni podejmowania pracy przyzwyczajeni do opieki państwa.

Obserwowany **eksport bezrobocia** był dotychczas jedyną receptą o liberalnym rodowodzie na pewną poprawę sytuacji, ale skutkowałam już brakiem rąk do pracy w kraju. Stworzył on ponadto niezręczną politycznie sytuację wykorzystywania niskokwalifikowanej, polskiej „siły” roboczej jako współczesnych „Murzynów” Europy. Jest to dla nas wstydlivy problem, prowadzący do milczącej hierarchizacji europejczyków. W niektórych krajach tworzy on stereotypy Polaka – złodzieja, Polaka – przestępcy. W krajach tych pozostają nasi rodacy doświadczający ubóstwa na obczyźnie.

Brak kompleksowego podejścia do biedy, brak woli politycznej oraz krótkowzroczność nie pozwalały polskim elitom władzy podejmować działań w postaci narodowego Programu Walki z Ubóstwem, który staje się dla nas cywilizacyjną koniecznością. Powinien on zastąpić politykę społeczną, przez wielu rozumianą jako proste przedłużenie minionego ustroju w postaci rozdawnictwa publicznych pieniędzy. Ubóstwo było i jest kwestią socjalną, którą zajmuje się polityka społeczna. Potrzebne jest jednak **zdefiniowanie nowych priorytetów** polityki społecznej w postaci programów realizowanych zbiorowo i zasadniczo różniących się od filantropii oraz socjalistycznego rozdawnictwa. Kluczowe jest uznanie zasady pomocniczości – *tyle społeczeństwa ile można, tyle państwa ile konieczne*.

Program Walki z Ubóstwem i Marginalizacją Społeczną

1. Regionalne Programy Operacyjne - w przypadku każdego województwa przyjęte przez Komisję Europejską - nie zawierają żadnych zapisów o zwalczaniu ubóstwa, choć jest w nich mowa o kreowaniu kapitału ludzkiego. Dotyczy to wszystkich

województw z wyjątkiem łódzkiego. W każdym istnieje potrzeba nowego dokumentu nazywanego „Uszczegółowieniem” Programu.

2. Krajowy Program Zabezpieczenia Społecznego 2006-08 kończy się w grudniu 2008! Nic nowego nie przygotowano.
3. Bank Światowy sfinansował Raport dla Polski dot. ubóstwa za 228tys.\$, ale efekt jest żaden.
4. Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015 (z 2006) zawiera hasła bez powiązań z działaniami.

Wspomniany Narodowy (Polski) Program Walki z Ubóstwem i Marginalizacją Społeczną nie może być tworzony metodą „od góry”. Praktyka taka skazana jest na niepowodzenie, bo potencjalni jego twórcy nie będą go realizować. Taki program musi powstać od dołu dla każdego regionu, bo każdy region cechuje różnorodność.

Wspólne dla wszystkich są kategorie osób, wymagających asekuracji. Te kategorie to dzieci, osoby w wieku aktywności zawodowej, niepełnosprawni, seniorzy, uchodźcy i migranci. W różnych fazach życia ubóstwo i marginalizacja oznaczają co innego, ale wymagają solidarności.

Schemat planu inkluzji - Uszczegółowienie Regionalnego Programu Operacyjnego

Wyszczególnienie	Zdrowie	Edukacja	Praca	Dialog i partnerstwo	Zabezpieczenie społeczne
Dzieci			x		
Osoby w wieku aktywności zawodowej					
Niepełnosprawni					
Seniorzy					
Uchodźcy i migranci					